ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE) №1(43) 2026
Bulletin of Science and Education

УДК 821.161.2’06-1.09:81’373.612.2

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-389-400

Вільчинська Тетяна Пилипівна доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, https//orcid.org/0000-0003-4881-6132

Павлюк Ірина Михайлівна аспірантка кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, https://orcid.org/0009-0002-2626-1957

МЕТАФОРИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ШЛЯХУ В ПОЕМІ ЯРОСЛАВА ПАВУЛЯКА «ПІДОШВА»

Анотація. Стаття присвячена аналізу особливостей метафоричної концептуалізації шляху в поемі «Підошва» українського поета-шістдесятника Я. Павуляка, що є важливим для цілісного розуміння творчості митця. Адже багатовимірний простір його текстів, наповнений новими смисловими конотаціями, є результатом індивідуального осмислення дійсності, а отже, відображає динаміку формування та розвитку відповідного концепту. Вважаємо, що насамперед цей аспект визначає актуальність запропонованого дослідження. Особливу увагу приділено розумінню мови як «energia» (за В. фон Гумбольдтом), що дозволило розглядати метафоризацію не як статичний результат, а як динамічну діяльність автора. Дослідження базується на засадах сучасної лінгвістичної парадигми, де особлива роль відведена складним механізмам моделювання світу через призму авторської метафори. З’ясовано, що індивідуальна інтерпретація дійсності в поемі ґрунтується на заміні традиційних образів шляху нетиповою метафорою, позначеною лексемою *підошва*.

Підтверджено, що відповідне поняття стало домінантною точкою для розгортання всього концептуального простору твору. У результаті проведених спостережень встановлено, що проаналізований художній образ постає як багатогранний ментальний конструкт, презентований у семи смислових блоках поеми. Доведено, що кожен із них поетапно розгортає художній простір твору, надаючи звичайному концептуалізованому образу глибинних філософських сенсів. Така кумулятивна побудова дозволяє авторові змоделювати концепт ШЛЯХ, поступово розгортаючи його семантику через нетипові метафоричні сполуки. Через дрібну деталь взуття

людини тут вибудовується масштабна лінгвокультурна панорама буття цілої нації. Подібні дослідження відкривають нові перспективи для вивчення сучасної української поезії, зокрема мовних механізмів концептуалізаціїї дійсності, та її впливу на національну свідомість.

Ключові слова: метафорична концептуалізація, концептуалізований образ, концепт, поняття, шлях, підошва, поема, Я. Павуляк.

Vilchynska Tetiana Pylypivna doctor of Philological Sciences, professor of the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil, https://orcid.org/0000-0003-4881-6132

Pavlyk Iryna Mykhailivna postgraduate student of the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil, https://orcid.org/0009-0002-2626-1957

METAPHORICAL CONCEPTUALIZATION OF THE WAY IN YAROSLAV PAVULYAK'S POEM «PIDOSHVA»

Abstract. The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the metaphorical conceptualization of the "way" (path) in the poem "Pidoshva" (The Sole) by the Ukrainian Sixtier poet Ya. Pavulyak, which is essential for a comprehensive understanding of the artist's creative heritage. The multidimensional space of his texts, enriched with new semantic connotations, results from an individual interpretation of reality, thus reflecting the dynamics of the formation and development of the corresponding concept. This aspect primarily determines the relevance of the proposed research. Special attention is paid to the understanding of language as "energeia" (according to W. von Humboldt), which allows for considering metaphorization not as a static result but as the author's dynamic activity. The study is based on the principles of the modern linguistic paradigm, where a special role is assigned to complex mechanisms of world modeling through the lens of the author's metaphor. It is established that the individual interpretation of reality in the poem is based on replacing traditional images of the path with an atypical metaphor marked by the lexeme *pidoshva* (sole). It is confirmed that this notion became the dominant point for unfolding the entire conceptual space of the work. As a result of the observations, it was established that the analyzed artistic image appears as a multifaceted mental construct presented in seven semantic blocks of the poem. It is proven that each of these blocks gradually unfolds the artistic space of the work, imbuing the

ordinary conceptualized image with deep philosophical meanings. Such a cumulative structure allows the author to model the concept WAY, gradually expanding its semantics through atypical metaphorical combinations. Through a small detail of human footwear, a large-scale linguocultural panorama of the entire nation's existence is constructed. Such studies open new perspectives for exploring contemporary Ukrainian poetry, particularly the linguistic mechanisms of conceptualizing reality and its impact on national consciousness.

Keywords: metaphorical conceptualization, conceptualized image, concept, notion, way, path, pidoshva, sole, poem, Ya. Pavulyak.

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістична парадигма характеризується посиленим інтересом до вивчення процесів метафоризації як способу моделювання світу. Специфіка інтерпретації дійсності, історичних подій та особистого досвіду має вагоме значення не лише в межах літературного тексту, а є ефективним лінгвокультурологічним інструментом пізнання індивідуально-авторського бачення, що формує цілісну мовну картину світу. У центрі такого аналізу перебуває когнітивний процес, завдяки якому абстрактні поняття осмислюються через конкретні, що мають фізичну структуру або цілісну характеристику. Цей механізм у мовознавстві називається метафоричною концептуалізацією.

Якщо проаналізувати логіку її становлення, то вона реалізується через метафоричний концепт, у структурі якого концептуальна метафора постає певною формулою, що вибудовує цей концепт, а концептуальний образ виступає його художньою реалізацією – тим естетичним результатом, який безпосередньо сприймає читач. Як бачимо, розуміння метафоричної концептуалізації перегукується з думкою Вільгельма фон Гумбольдта про те, що мова – це не продукт діяльності (Ergon), а власне сама діяльність (Energia) [2, с. 61]. Бо мова не є статичним результатом, тому в художніх текстах роль «energia» відіграє метафоризація – динамічний процес, що створює авторську мовну картину. Більшість метафоричних концептів, у свою чергу, належать до специфічних концептів певної етнокультури. Така позиція дає змогу репрезентувати людські знання, духовно-культурні надбання та соціальні чинники через оновлений виклад інформації. Вагоме місце в цьому процесі займає метафора. Як зазначає Дж. Лакофф, поняття метафори не обмежується лише її традиційною роллю в мові поезії, вона розглядається як основний засіб нашої концептуальної системи, за допомогою якого ми розуміємо та сприймаємо один тип об’єктів у термінах іншого типу [9, с. 5]. Зрозуміло, що загальновідомі образи чи культурно близькі поняття, які є основою архетипних категорій, стають інструментом інтерпретації складних екзистенційних процесів.

До важливих, презентованих національними та історичними компонентами, належить і концепт ШЛЯХ. Символізм відповідної лексеми як імені концепту вражає: вона акумулює досвід суміжних галузей знань – від історії та етнографії до філософії й релігієзнавства. Концепт ШЛЯХ в українській концептосфері традиційно представлений розгалуженою системою смислів. Без сумніву, поняття шляху в багатьох поетичних і прозових текстах перегукується з категоріями долі, нелегкого життя, особистого вибору. Тому усталені словосполучення, як-от: «тернисті шляхи народу», «знайти свій шлях», «зійти зі шляху», «шлях до Бога» – сприймаються як основа людського буття. Однак у поемі Я. Павуляка «Підошва» цей концепт реалізується крізь призму тілесності, де традиційне розуміння шляху замінюється нетиповою для української поезії соматично-речовою метафорою, яка втілюється в лексемі *підошва*. Автор через деталь взуття показує всю історію народу.

Як бачимо, вищезгаданий метафоричний концепт вміщує в собі системний опис світу зовнішнього крізь призму внутрішнього. Слушною вважаємо думку Ю. Кравцової про те, що «метафоричний концепт належить сфері свідомості, об'єктивується в різних мовних формах, наділений національною специфікою. Це ментальний конструкт, який відбиває особливості образного аналогового й асоціативного мислення етносу та виступає як інваріант, реалізований в різних метафоричних варіаціях» [3, с. 92]. Безумовно, дослідження метафоричної концептуалізації шляху, зокрема у творчості Я. Павуляка, є важливим для цілісного розуміння творчості митця. Адже багатовимірний простір його текстів, наповнений новими смисловими конотаціями, є результатом індивідуального осмислення дійсності, а отже, відображає динаміку формування та розвитку відповідного концепту. Вважаємо, що насамперед цей аспект визначає актуальність запропонованої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання метафоричної концептуалізації посідає чільне місце в сучасному мовознавстві, оскільки воно дозволяє дослідити мову як інструмент структурування людського досвіду. Вагоме місце належить вивченню саме метафоричного концепту. Відомо, що це поняття було введено Дж. Лакоффом і М. Джонсоном для опису когнітивної природи метафори; у межах їхньої теорії воно фактично постає синонімічним до поняття концептуальної метафори, позначаючи механізм розуміння однієї ідеї через іншу [3, с. 90]. За твердженням дослідників, суть такої метафори – це розуміння та переживання сутності одного виду в термінах іншого виду [11, с. 27].

Метафору як один із головних репрезентантів концепту розглянуто і в інших наукових розвідках, зокрема в працях О. Воробйової, Т. Жалко,

І. Стоянової, Ю. Кравцової, І. Данилюк та інших. Однак єдиного розуміння метафоричного концепту немає. Науковці тлумачать вказане поняття, використовуючи різні підходи: когнітивний, структурно-семантичний, лінгвокультурний, індивідуально-авторський. Комплексний підхід до вивчення метафори дасть змогу глибше зрозуміти концептуальне наповнення художніх текстів.

Щодо творчості Я. Павуляка, то варто зауважити, що її розглядають здебільшого в літературознавчому аспекті. Є низка праць, присвячених аналізу художньої манери письма автора, але на сьогодні бракує саме мовознавчих досліджень, у тому числі з лінгвоконцептології. Також спостерігаємо в лінгвістиці відсутність студій, спрямованих на когнітивне моделювання образу «підошви» та його метафоричну інтерпретацію.

Метою статті є виявлення специфіки метафоричної концептуалізації шляху в поемі «Підошва» відомого українського поета-шістдесятника Я. Павуляка.

Виклад основного матеріалу. Традиційно метафору розглядають як один із найпоширеніших тропів і засобів творення художньої мови [1, с. 56]. Саме метафора залишається найбільш вживаною в поетичному мовленні, оскільки є багатовимірною структурою, що взаємодіє з іншими художніми засобами, генеруючи нові смислові конотації. Частотність вживання цього мовно-виражального засобу спричинена передусім тим, що автор обирає його як основний інструмент реалізації поетичного мовомислення. Щоб зробити текст семантично насиченим, він акцентує увагу на метафоричних образах, які можуть бути як поодинокими вкрапленнями, так і наскрізними структурами твору. Слушною вважаємо думку Ю. Шепеля про те, що саме метафора, «є своєрідною лінгвістичною призмою інтерпретації когнітивних процесів» [7, с. 141]. Закономірно, що репрезентація системи знань, категорій світу, явищ та історичних рефлексій є ключовим складником структури художнього тексту, який має на меті не лише акумулювати інформацію, а й окреслити аксіологічну градацію як самого твору, так і світогляду його автора.

З огляду на те, що метафора вважається одним із ключових механізмів пізнання в художньому тексті, необхідно докладніше розглянути її різновиди.

У праці «Метафоризація культури у пара-артовому просторі: транспедагогічний дискурс» узагальнено різні погляди на метафору та виокремлено такі її різновиди за способом становлення й існування: 1) *фіксовані* (їх часто ще називають у лінгвістиці «стертими», тобто такими, у яких через постійне вживання важко розпізнати переносне значення); 2) *образні* (або оригінальні; їм притаманна спонтанність та унікальність); 3)

концептуальні (такі, що здійснюють перенесення інформації з однією концептуальної сфери в іншу) [2, с. 67]. Щодо останнього виду – концептуальної метафори – варто зазначити, що в когнітивній лінгвістиці вона виступає здебільшого не художнім засобом, а унікальним способом мислення, де зрозуміла і відносно проста схема структурує складну і розгалужену систему знань та асоціативних осмислень світу, тексту і контексту. У видимому світі спостерігається відгомін чогось потаємного, забутого або недостатньо зрозумілого для звичного погляду. Завдяки концептуальній метафорі репрезентується простір, основою якого є психологічний паралелізм, де фактичний матеріал перерозподіляє пріоритети і транслює невловиму сутність буття. У поемі Я. Павуляка «Підошва» чітко викристалізовується оця «невловима сутність», адже найважливіше – історію, культуру, біль народу, національну трагедію – неможливо передати буквально. Прямолінійність у поетичному тексті часто знецінює або применшує істинність написаного, а метафоричний образ, навпаки, допомагає повністю зануритися в поетичний простір і глибинно осмислити всі його сенси.

Згідно з теорією Дж. Лакоффа, концептуальна метафора – це стійке співвідношення, що утворилось у мовній та культурній традиції певної групи між вихідним та кінцевим просторами [7, с. 141]. Очевидно, що сфери конкретного та абстрактного взаємодіють, у результаті чого художня реальність трансформується в особливу експериментальну філософію. Це дає підстави стверджувати, що в структурі концептуальної метафори знаходиться позатекстова інформація, яку завдяки одиницям-експлікаторам стає можливим не лише зрозуміти чи відчути, а й навіть прожити.

Ю. Шепель акцентує увагу на трьох видах концептуальних метафор (за Дж. Лакоффом і М. Джонсоном): 1) *структурних метафорах* – демонструють концептуалізацію абстрактних понять через конкретні приклади людського досвіду; 2) *орієнтаційних метафорах* – презентують поняття просторової орієнтації із звичайними антитезами; 3) *онтологічних метафорах* – забезпечують метафоричні перенесення на абстрактні сутності (зокрема емоційні стани) властивостей, притаманних фізичним об'єктам чи речовинам [7, с. 143]. Зазвичай ці види метафор синтезуються в поетичному тексті, формуючи загальну мовну картину, де увага фокусується на цілісних авторських ремінісценціях.

Аналіз фактичного матеріалу підтверджує, що метафора є важливим складником художнього тексту та його незмінно інноваційною категорією. Для цілісного усвідомлення природи цього тропу необхідно враховувати два аспекти: «з одного боку, вона являє собою об'єкт смислосприйняття, а з іншого – смислотворення» [3, с. 91]. Основою метафоризації, за словами

Ю. Кравцової, є зіставлення реалій за аналогією або асоціацією [3, с. 91]. Саме порівняння двох або більше реалій, понять чи речей, які мають хоча б мінімальну подібність, вибудовує асоціативний простір. У текстах немає випадкових образів – все взаємопов'язане між собою, однак на читача чи дослідника покладається завдання розшифрувати ці втаємничені зв'язки.

Нерідко науковці акцентують увагу на тому, що метафоричний концепт не є тотожним концептуальній метафорі. Навпаки, він постає складним ментальним утворенням, яке функціонує завдяки метафоризації. За словами Дж. Грейді, метафоричний концепт – це не окремо взятий образний вислів, а комплекс концептуальних асоціацій, які навіть у різних варіантах зберігають базовий концептуальний ресурс [8, с. 194].

Безперечно, такий набір системних зв'язків керує текстом, окреслюючи як те, що ми бачимо на папері, так і те, що знаходиться за межами написаних слів.

У творчості Я. Павуляка, зокрема в поемі «Підошва», чітко простежується практичне втілення моделі метафоричної концептуалізації. Варто зауважити, що літературний доробок митця кількісно невеликий, проте надзвичайно концентрований за своєю образністю. Становлення поета відбувалося в умовах жорстокого ідеологічного тиску, що разом із життям на дві країни, загостреним відчуттям справедливості, прагненням виробити «власну поетичну ритміку» [5, с. 249] сформувало непересічну постать в історії української літератури. Влучно охарактеризував творчість Я. Павуляка С. Сапеляк, зазначивши, що «це чи не найтрагічніший дискурс в українській поезії» [5, с. 244].

Поема «Підошва», написана в Тернополі 1969 року, нагадує опоетизовану хроніку добу й цим суттєво відрізняється від інших текстів митця. Твір сприймається як відчайдушна одвертість, що стосується долі людини і народу як єдиного цілого. Автор використовує звичайну буденну лексему *підошва*, на основі якої розгортає масштабний метафоричний концепт ШЛЯХ.

У Словнику символів культури України поняття шляху тлумачать «як символ складного, нелегкого життя; розлуки з домівкою; поведінки» [6, с. 245]. Також тут зазначено синоніми – *дорога, путь*. Очевидно, що перші асоціації, які виникають при осмисленні лексеми *шлях*, пов'язані або з конкретним просторовим відрізком, або з екзистенційним виміром – життєвою траєкторією людини та її призначенням у світі. Однак у поемі «Підошва» поняття шляху вибудовується за допомогою смислового ланцюга, у якому ключовою одиницею є *підошва*. Звісно, лексема *шлях* згадується також, але лише один раз – у першій строфі поеми: «*Кожен народ має свій шлях*» [4, с. 131]. І, власне, саме цей рядок налаштовує на

правильне трактування та прочитання всієї поеми. Автор неначе спеціально використовує механізм праймінгу, щоб унеможливити буквальне сприйняття лексеми *підошва* й налаштувати читача на пошук глобальних сенсів. Активізація фрейму розпочинається з рядків: «*Кожен народ має свій шлях / І має свою підошву*» [4, с. 131], де саме підошва стає центром конструювання метафоричного концепту. Абстрактне поняття *шлях* семантично прирівнюється до конкретної лексичної одиниці *підошва,* що трансформує її з побутового предмета в механізм проживання історії народу. Від цього моменту будь-яку характеристику підошви варто сприймати метафорично.

Поема розділена на сім частин, які умовно можна просегментувати на сім смислових блоків; у кожному з них викристалізовуються поодинокі вкраплення інформації, що формують загальний контекст твору. Тобто поема має кумулятивний ефект: кожна частина поетапно розгортає концепт, вибудовуючи поетико-смислову градацію. Для глибшого розуміння структури та змісту твору необхідно детально проаналізувати кожен із цих блоків.

У першій частині поняття підошви постає невіддільним від шляху народу. Лексему *підошва* підсилює низка прикметників, що формують авторську типологію нації: «*Кожен народ має свій шлях / І має свою підошву. / Або металеву, / Або синтетичну. / Буває камінна, / Буває дубова, / Буває ремінна / І просто – гумова. / Історія кожного народу – / На його підошві*» [4, с. 131]. Як бачимо, митець характеризує не просто сировину, а ціннісну основу, на якій базується буття нації. Металева, синтетична, камінна, дубова, ремінна та гумова фактури наштовхують на ряд асоціацій, де розмаїття матеріалів постає визначальною характеристикою історичного досвіду народу. Результатом «праці» підошви є слід, який митець також перетворює на метафоричний інструмент, щоб окреслити тяглість подій: «*Залишаємо кожен / Слід по собі: / хто на Голгофу, / а хто – у яму, / хтось – променистий, / а хтось, як пляму...*» [4, с. 131]. Я. Павуляк згадує про досвід різних поколінь, які через нашарування історичних травм втрачають здатність розпізнати власну ідентичність: «*Все важче і важче / Стає з роду в рід / Твердо повірити в кожен слід*» [4, с. 131]. Метафорична концептуалізація шляху в межах першого блоку засвідчена системою переносних значень і конотує історичний контекст.

У другій частині поеми лексема *підошва* набуває інших змістових відтінків. Масштаб національного шляху фокусується на індивідуальності людини. Саме це дозволяє виокремити нові когнітивні ознаки в структурі аналізованого концепту, де він максимально наближається до концепту ЛЮДИНА. Ознаки тілесності конкретизують особистість як невіддільну частину народу: «*Сотні доріг / І мільйони стежинок, / безліч всіляких /*

земних і життєвих / пород / і пригод / приплило до неї. / Всілякі відбитки / Всілякого листя, / моментів, / подій, інформацій, / турбот / набрала підошва повен рот» [4, с. 132]. Таким чином, підошва стає архівом пам'яті. При фізичному доторку до землі вона вбирає, не фільтруючи, інформацію про світ. У цю ж підошву вп'ялися «*Цвяхи, / Тривоги, / Ночі безсонні, / Металобрухт, / Кнопки / І роги, / різні родзинки, / жарти, / наклепи, / ідеї болючі...*», проте вона *«...мовчить / людська / безрозмірна / підошва/ до останньої дірки*» [4, с. 133]. Тут концептуалізований образ реалізує семантику «зношення», властивого не лише матеріальним речам, а й людині.

У наступному блоці антропоцентричний вектор посилюється: образ людини стає чіткішим. З'являються нові семи – «ковалі», «кувадла», «кузні», що створюють ефект втручання та підтримки: «*Звичайно, підошву / Не тільки можна, / Але й необхідно / Десь підкувати»* [4, с. 133]. Проте процес гартування набуває автоматичності, адже в кузні підкови *«...всі як близнята*». З одного боку, цей процес видається природним етапом захисту, а з іншого – нагадує певну систему, яка прагне уніфікувати особистість, розчинити її в масах. З огляду на те, що кожна людина неповторна, автор заперечує процес такого «переформатування» і використовує низку мовних одиниць для утвердження самостійності індивіда, а звідси – і народу: «*Тільки ж підошва / Людська – / Непокірна. / Людська, дивовижна, / тверда, / небезжальна, / терпляча, порепана, / монументальна*» [4, с. 134].

Четверта частина твору слугує безпосереднім підтвердженням того, що в процесі зовнішнього втручання та підтримки митець вбачає передусім загрозу нівелювання людської гідності. Семантика дієслова *топтати* в поєднанні з іншими лексемами набуває негативної конотації. Саме в цьому блоці спостерігаємо кульмінацію розгортання концепту ЛЮДИНА, проте вона постає як зруйнована особистість: «*Одного разу мене підкували / Й сказали топтали / Людське обличчя* » [4, с. 134]. Словесна градація, що реалізується через образи *«тваринячої мсти», «топтання правди, мрій, всіх»* сигналізує про успішно виконану системою місію. Відтак, у наведених поетичних рядках (зокрема: «*Топтала очі, / Чоло, / вуста, / в мені булькотіла / твариняча мста*») фіксуємо занурення в метафоричний світ аналізованого концепту, адже доля окремої людина невіддільна від історії свого народу.

П'ятий сегмент репрезентований одним реченням, у якому через метафору об'єктивується дух народу: «*Підошвою можна / заткнути рот, / але не заткнути нею народ*» [4, с. 135]. Очевидно, що поняття підошви в цій площині виступає знаряддям катувань. Лексема *заткнути*, що повторюється двічі, акцентує увагу на примусовій дії. Я. Павуляк вибудовує чітко

логічну паралель: підошва, яка здатна *«топтати»* людину, так само прагне *«заткнути»* їй рот.

Незламність народного духу автор послідовно проголошує і в наступній частині. Використання експресивних лексичних одиниць (зокрема дієслів *повзе, стогне, злизує*) маркує критичний стан: «*Криваві підошви, / Криваві сліди, / І дітись від них/ Ні туди, ні сюди*» [4, с. 136]. Лексема *злизує* посилює натуралістичне сприйняття болю, бо образ «*повзе металева / і злизує квіти*» [4, с. 135] візуалізує знищення прекрасного.

Водночас дієслово *стогне* додає тексту звукової виразності, трансформуючи опис страждання: «*І стогнуть під нею / Людські заповіти*» [4, с. 136]. Лексема *повзе* акцентує на незворотності катастрофи.

Дублювання рефрену наприкінці створює ефект поетичного катарсису. Разом усі ці образи доповнюють цілісну архітектоніку досліджуваного метафоричного концепту.

У завершальній частині поеми «Підошва» концепт ШЛЯХ набуває інших конотацій, оскільки до вже звичної семантики, пов'язаної з лексемою *підошва,* довкола якої розгортається сюжет тексту, додається нова, маніфестована номінативним словосполученням *інтелігентний мікрофон:* «*Один інтелігентний мікрофон / Відважився в очі сказати таке…*» [4, с. 136]. Якщо поняття підошви здебільшого свідчило про мовчазну дію, то мікрофон, очевидно, маркує голос. Вживання дієслова *відважитися* доповнює смислове навантаження концептуалізованого образу. У контексті простежується алюзія на сміливість проголошення правди, яку репрезентує «мікрофон».

Ця промова актуалізує новий ряд метафоричних асоціацій: «*І ми, смерті, пропонуємо політиці таку дієту: / на перше – / три рази в день / Солов'їний світанок. / На друге – / обійми по-братерськи, / Обійми в цілунках, / І все це запити скрипкою*» [4, с. 136]. Політика постає в образі живого організму, який потребує «оздоровлення» через зміну «раціону», що його пропонує «мікрофон». Метафоричні сполучення *«солов'їний світанок», «обійми по-братерськи», «запити скрипкою»* функціонують як лінгвокультурні знаки, що репрезентують українську ідентичність. Варто зауважити, що в цій частині поеми автор розмежовує два типи образів: *«тверду підошву»* (вжито в однині як символ політичного тиску) та *«людські підошви»* (вжито в множині як колективний рух). Концепт ШЛЯХ викристалізовується через антиномію *«залізного роту»* та *«людських, безрозмірних, нових і поношених підошв»*, які «*пришиті нитками, / прибиті кілками, / приклеєні міцно / до одної халяви*» [4, с. 138]. Поняття народу набуває конкретного вираження, яке втілюється у займеннику *ми*: «*.. бо ми – Народ*» [4, с. 139].

Висновки. Результати дослідження показали, що поема «Підошва» Я. Павуляка є своєрідним текстовим полотном, де метафоричний концепт ШЛЯХ як складний ментальний конструкт репрезентований нетиповими метафоричними сполуками. Концептуалізоване поняття підошви семантично прирівнюється до абстрактного поняття шляху і стає домінантною точкою для розгортання всього концептуального простору твору.

***Література*:**

1. Жалко Т. Метафорична вербалізація концепту «вогонь» у поетичному доробку Євгена Маланюка. Лінгвістичні студії. 2020. Вип. 12. С. 54–61.

2. Кондрацька Л., Мушинська М. Метафоризація культури у пара-артовому просторі: транспедагогічний дискурс : монографія. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe 'GRADO', 2018. 204 с.

3. Кравцова Ю. Метафора як засіб формування та репрезентації концепту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2024. № 66. С. 90–93.

4. Павуляк Я. Дороги додому. Тернопіль : Джура, 2013. 164 с.

5. Сапеляк С. ... Лебедине знамено Ярослава Павуляка. Ярослав Павуляк у спогадах / упоряд. О. С. Смоляк. Тернопіль, 2017. С.243–249.

6. Словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка. 2-ге вид., допов. і випр. Київ : Міленіум, 2002. 260 с.

7. Шепель Ю. Структурні та методологічні підстави лінгвокогнітивних особливостей метафоричних моделей цільового шару «людина» в англійській мові. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). №3. С. 140–145.

8. Grady J. Metaphor. The Oxford handbook of cognitive linguistics. Oxford University Press, 2007. P. 188-213.

9. Lakoff G. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press,1980. 242p.

10. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Metaphor and Thought / ed. By A. Ortony. Cambridge, 1993. 279 p.

11. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago, 1980. 301 p.

***References*:**

1. Zhalko, T. (2020). Metaforychna verbalizatsiia kontseptu «vohon» u poetychnomu dorobku Yevhena Malaniuka [Metaphorical verbalization of the concept of «fire» in the poetic work of Yevhen Malanyuk]. Linhvistychni studii – Linguistic Studies. Vyp. 12. S. 54–61 [in Ukrainian].

2. Kondratska L., Mushynska M. (2018). Metaforyzatsiia kultury u para-artovomu prostori: transpedahohichnyi dyskurs [Metaphorization of culture in the para-art space: transpedagogical discourse]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe 'GRADO'.

3. Kravtsova Yu. (2024). Metafora yak zasib formuvannia ta reprezentatsii kontseptu [Metaphor as a means of formation and representation of the concept]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology. No. 66. S. 90–93 [in Ukrainian].

4. Pavuliak Ya. (2013). Dorohy dodomu [Roads home]. Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].

5. Sapeliak S. (2017). ... Lebedyne znamenno Yaroslava Pavuliaka [... Swan banner of Yaroslav Pavulyak]. Yaroslav Pavuliak u spomynakh [Yaroslav Pavulyak in memories] Ternopil. S. 243–249 [in Ukrainian].

6. Kotsur V., Potapenko O., Dmytrenko M. (Eds.) (2002). Slovnyk symvoliv kultury Ukrainy [Dictionary of cultural symbols of Ukraine]. 2nd ed. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].

7. Shepel Yu. (2022). Strukturni ta metodolohichni pidstavy linhvokohnityvnykh osoblyvostei metaforychnykh modelei tsilovoho sharu «liudyna» v anhliiskii movi [Structural and methodological grounds of linguo-cognitive features of metaphorical models of the target layer «man» in English]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka – Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Philology. Journalism. T. 33 (72), No. 3. S. 140–145 [in Ukrainian].

8. Grady J. (2007). Metaphor. The Oxford handbook of cognitive linguistics. Oxford University Press. P. 188–213 [in Englis].

9. Lakoff G. (1980). Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press [in Englis].

10. Lakoff G. (1993). The contemporary theory of metaphor. Metaphor and Thought. Cambridge [in Englis].

11. Lakoff G., Johnson M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago [in Englis].